

ALTMİŞİ AŞIRDIN, YÜZƏ NƏ QALDI?!

...Bir müddət bundan əvvəl Dövlət Mükafatı laureatı, Əməkdar elm xadimi, professor Məhərrəm Qasımın yenidən çapdan çıxmış "Məhərrəm Qasım - 60" kitabı ilə bağlı bir cizma-qara eləmişdim. O yazının da sərlövəsi belə idi: "Beşə beş dəqiqə qalmış". Məhərrəm müəllimin dediyinə görə, yazı çox səmimi alınmışdı. Elə oldu ki, bir masala ilə əlaqədar onun mobil telefonuna zəng vurdum. Amma gördüm ki, telefonu bir xanım götürüb. Sözün açığı elə bildim səhv düşmüşəm. Bir qədər dinləyəndən sonra hiss etdim ki, səhv düşməmişəm. Telefonu da qaldıran xanım Məhərrəm müəllimin həyat yoldaşı imiş. Yazı ilə bağlı mənə o qədər razılıq elədi ki, özüm də utan-dım. Sonra da dedi ki, Məhərrəm müəllim 2-3 dəqiqəyə gələcək. Sizin adınızın telefonda yazıldığını görüb ürəyimdən keçənləri ona çatdırmaq istədim. Siz ki, bu çətin zamanlarda tələbə dostunuz Məhərrəmi unutursunuz, Allah da sizi yaddan çıxarmasın, özünüzün və balalarının köməyi olsun!

...Hər beş dəqiqədən sonra dostum və qardaşım Məhərrəm müəllim mənə telefon açdı. Dedi ki, xanımın sanın adını görüb ona görə telefonu açdı. Yoxsa ömrü boyu kim zəng eləsə tələməyə yaxın gələndə deyil. İndi sən düşün ki, gör yazın xanımın nə qədər xoşuna gəlib ki, o sənə öz təşəkkürünü bildirib...

...Hər bir xanımın qarşısında güclü kişi olmalıdır. Hər bir kişinin yanında da güclü bir xanım olanda o ailə, o ev möhkəm, qüdrətli, basılmaz bir qalaya bənzəyir. Məhərrəm müəllimin xanımı da çox ziyalı, savadlı, dünyagörüşlü və əsil-nəcəbətli olan Azərbaycan xanımdır. Mən o xanımı bir dəfə Məhərrəm müəllimin qızının toyunda görmüşəm. Elə onda da ana kimi, bacı kimi ona qarşı qəlbimdə çox böyük hörmət yaranıb. Və Məhərrəm müəllimin ən ağır günündə, yəni ürəyindən Ankarada əməliyyat olunanda elə ona "qorxma" deyənlər mənə qadın olub. Həyat Məhərrəm müəllimi tez-tez sınağa çəkib. Bir dəfə də vəziyyəti lap ağırlaşmışdı, bir neçə ay işə çıxmadı. Allahın, hakimlərin və o mərd qadının hesabına ağır xəstəliyi arxada qoydu və ayağa qalxdı. Onu ayağa qaldıran Ulu Yaradandisa, ona arxa duran ən yaxın dost, sirdaş, qardaş, söykək olan xanımdı. Ümmiyyətlə, yaradıcı adamlarla yola getmək, onları başa düşmək hər qadının işi deyil. Bu cür ağıllı və müdrik xanıma rast gələndə Məhərrəm müəllim kimi istedadlı adamlar həm elm sahəsində, həm də bədii yaradıcılıq sferasında böyük uğurlara imza atırlar. Allah bu cür etibarlı, sadaqətli, namuslu Azərbaycan qadınlarını hiifz eləsin!..

Mənim dostum, tələbə yoldaşım və qardaşım Məhərrəm müəllim avqustun 5-də 60 yaşına tamam olub. Və bu 60 yaş çox inqilabi-yoxuşlu, ağırlı-acılı və mən dəyərdim ki, kədərli yollardan keçib. Bu yaşın o qədər sıxıntısı, o qədər kədərli olub ki, amma bunların heç birini Məhərrəm müəllim kiməsə bildirməyib. Özü həyatın ağuşuna atılıb, onun zəlfəsini görüb, dalğasını hiss edib, tufanını yaşayıb və gəlib bugünkü professor Məhərrəm Qasım olub. Adam var ki, yüz il yaşayır, bu həyatda bir iz qoymur. Amma Məhərrəm müəllim bu 60 ildə çox nadir adamların görə biləcəyi işləri yerinə yetirib. Bu o işdir ki, Məhərrəm müəllim yuxusuz gecələri, maddi çətinlikləri və ən nəhayət, heç kimi olmayan bir məqamı özü arxada qoyub. Hər şeyi halallaqla, alın təriylə qazanıb...

Biz tələbəlik illərimdə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin müxtəlif redaksiyaları ilə yaradıcılıq əlaqələri yaradırdıq. Elələri vardı biza sevgi ilə yanaşırdı, bəzi istedadsızlar isə dirsək göstərirdi. Məhərrəm müəllim də belə bir dövr-də tələbəlik illərində "Bulaq" verilişinə ssenarilər yazırdı. Həmin verilişə də aparıcıları xalq artisti Səməndər Rzayev və Məhərrəm Sadıqovaydı. "Bulaq"da da Azərbaycan folklorundan, adət-ənənələrindən, xalq yaradıcılığından, bayatılardan, qoşmalardan, gərayıllardan, dastanlardan... söhbət açılırdı. Və həmin ssenariləri hər iki istedadlı aktyor elə gəzəl, elə şirin səsləndirirdilər ki, sanki Gədəbəyin, Kolbəcərin, Şuşanın bulaqlarının səsinə eşidirdin. Və o vaxt da "Bulaq" verilişinin ssenarilərini Rafael Hüseynov, Məhərrəm Qasım, Faiq Hüseynov (mən Faiq Hüseynov yox ha), İntiqam Mehdişad və bizim tələbə dostumuz, rəhmətlik Ağalar Mirza qələmə alırdı. Və sonda da Səməndər Rzayevlə Məhərrəm Sadıqovanın səhri səsi eşidilirdi: "Bugünkü "Bulaq"ı araya-arsəyə gətirdi Məhərrəm Qasım!.."

...O səslərin səhrinə düşmək, o səslərdən nur almaq və o səslərin sirlərində göyün yeddinci qatına qalxmaq olardı. Çünki o yazılar da, o səslər də möcüzəli bir yazılar idi. Və bu gün bizim həm o səslər üçün, həm də qaynayıb daşan bal kimi sözlər üçün burnumuzun ucu göynəyir.

Məhərrəm Qasım böyük alimdi... böyük yazırdı... böyük şairdi... Ham da Məhərrəm Qasımın mənim üçün heç kimə bənzəməyən, olduğu kimi görülməyən, danışdığı yumorlardan, lətifələrdən bal süzülən qeyri-adi bir istedad sahibidi. Onun bir-birinə bənzəməyən çox gözəl şeirləri var. O şeirlər dinləyəndə sanın qəlbinə bir yaz yağışı yağır... O şeirlərə qu-laq asanda ilk məhəbbətim yada düşür... O şeirləri oxuyanda tələ-

bəlik illərinin sızılıntısını, kədərini və xoş vaxtını eşidirsən...

Mən hər adamın yanında ürəyimi boşaldı bilmirəm və hər adamın yanında da istədiyimi danışa bilmirəm. Xüsusən də istedadlı adamlar görəndə susuram və onlardan nədə öyrənmək istəyirəm. Amma dörd-beş istedadlı adamın yanında özüm də heç nədən qorxmam səhəbat açırım. Və onlar da mənə diqqətlə qulaq asırlar. O istedadlılardan biri Vəqif Bəhmənlidir, biri Məhərrəm Qasım, biri Cahangir Məmməddir, biri İsmətil Quliyev, biri də mənim uşaqlıq dostum, gözəl cərrah, uzun müddət Almaniya-da işləmiş

(mən ona filosof deyirdim) rəhmətlik Əhliman Əliyevdi. Onlarla söhbət eləyəndə heç vaxt dərindən deyirdim. Vaxtın və zamanın necə gəlib keçdiyini hiss eləmədim. Bir də gördüm ki, qəlbimə, ruhumə, içimə bir nur seli hopub. O nur selinin işığıyla mənim ən ağır dərdim, ən ağır kədərini, ən ağır qənim bir müddət yaddan çıxıb. Və ən çətin anımda da çalışmışam ki, iki daşın arasında olsa da bu böyük ziyalı və işıqlı insanlarla görüşüm, ürəyim bir az sakitləşsin. Görüşməmiş və ürəyim də sakitləşib. Birçə istedadlı insanın yanında danışa bilmirəm: o da Aqil Abbasi. Allah köməyi olmuş o qədər şirin, o qədər bal kimi söhbətlər eləyir ki, sanın insanın gəlib o söhbəti kəsmək istəmirsən. Mehman Cavadov deyir ki, bu yaxınlarda İsmayillidən Musa Yaqubu ziyarət etməkdən gəlirdik, Aqil müəllim Bakıya qadın danışırdı. Mənim də ürəyimdən bir söz keçirdi, onu deyə bilmədim. Bakıya çatanda dedi ki, nəse demək istəyirdin. Mehman müəllim də dilanır ki, vallah, demək istədiyim söz yadımdan çıxdı.

...Məhərrəm Qasım haqqında çox tanınmış adamlar müxtəlif fikirlər səsləndirib. Amma onların arasında xalq şairi Baxtiyar Vahabzadənin bu böyük ziyalı haqqında dediyi sözlər mənim yad-daşımə həkk olunub. Baxtiyar müəllim yazır: "Məhərrəm Qasımın mənim tələbələrimdən olmuşdur. Həmişə sual verən tələbələrimi çox sevmişəm. Çünki sual vermək öyrənmək arzusunun ifadəsidir. Məhərrəmin bildmədiklərini

bilmək, görmədiklərini görmək arzusu onun düşünmək qabiliyyətinə xəbər verirdi... Mən o zaman tələbəmdəki bu arzunun zaman gec-tez yaradıcılıq aləminə gətirəcəyinə inanmışdım. Belə oldu. Ədəbiyyata yeni gələn hər bir gəncin birinci vəzifəsi tapdanan yolla getməmək, öz sözünü demək və ham da özü kimi deməkdir. Məhərrəm sevimli müğənnimiz Flora Karimova hasrət-diyi bir şeirdə "səsin boyu" ifadəsini işlədir. İlk baxışda bu deyim adama qəribə gələ bilər, necə yəni səsin boyu? Səsin də boyu olar? Lakin bu deyim şeirdə bədii ifadə kimi həm məqbul, həm də yerindədir:

Sözləri ötüb keçir
səsinin boyu.

Şair demək istəyir müğənninin səsindeki mələhət o qədər gözəldir ki, biz onun oxuduğu nəğmədə sözlərin təsirini unuduruq. Səsin ecazına o qədər uyuruq ki, səs sözü üstələyir, mücərrəd səs konkret söz-dən qaçağa keçir. Bu deyim yeni və orijinal olduğu qədər də bədidir. Onun "Payız", "Səndən muraz umdum", "Qoca əkinçinin öyüdü" və sair şeirlərindəki ifadələr də orijinal və bədidir".

Bax, budur Məhərrəm Qasımın istedadı. Məhərrəm müəllim Baxtiyar Vahabzadəni bu gün də ən sevimli müəllimi kimi xatırlayır və dafə salır. Deyir ki, o heyratəmiz müəllimin dərində oturmaq üçün bu gün də tələbə olmağa hazırəm. Və üstəlik də Baxtiyar müəllimin bir alim, bir şair, bir müəllim kimi avazsız ziyalı olduğunu xatırlayır. Və Baxtiyar Vahabzadənin məşhur iki misrəsi-nə:

Alim Baxtiyarı şair Baxtiyar
Qatlayıb dizinin altına qoyar...

- deyiminə özünün yazdığı bu misrələri əlavə edir:

Qoy inciməsən nə alim Baxtiyar,
nə şair Baxtiyar,
Vurğunu olduğum müəllim Baxtiyar,
Onların ikisini də qatlayıb
dizinin altına qoyar.

Bax, budur tələbənin müəllimə olan əbədi və başçı sevginin in-kəsə! Eşq olsun bu möhtəşəm, unikal deyimə görə, Baxtiyar Vahabzadənin tələbəsi Məhərrəm Qasımilya!

Məhərrəm Qasımın həm də Or-xan Paşa imzasıyla çox gözəl, yadda qalan şeirlər yazır. Və bu gün də gənclik eşiyilə, gənclik ürəyi ilə bir-birinə bənzəməyən məhəbbət mövzusunda şeirlər

qələmə alıb. Və o şeirləri sinəsi sazlı-sözlü aşıqlarımız çox yaxşı da ifa eləyirlər.

Yaddaşın səhifələrindən: "Məhərrəm Paşa oğlu Qasım 1958-ci il avqustun 5-də Tovuzun Alakol kəndində anadan olub. 1965-75-ci illər arasında doğulduğu kənddə orta təhsil alıb. 1975-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (BDU) filologiya fakültəsinə daxil olub və 1980-ci ildə oranı bitirərək filoloq-müəllim ixtisasına yiyələnib. Universiteti bitirdikdən sonra 1983-cü ilə qədər Siyazan rayonunda dil-ədəbiyyat müəllimi işləyib. 1983-85 illər arasında AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun ayanı aspiranturasına qəbul olub. 1983-ci ildə "Şah İsmayıl Xətayinin poeziyası" mövzusunda dissertasiya işini uğurla müdafiə etdikdən sonra institutun folklor şöbəsinə elmi fəaliyyətə başlayıb. 1997-ci ildə "Aşiq sənəti: təşəkkül və mühit-lər" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib. 2003-cü ildən folklorşünaslıq ixtisası üzrə professor, 1992-2017-ci illər arasında Ədəbiyyat İnstitutunun direktor müavini vəzifəsində çalışıb. 30-dan çox yetirməsi onun elmi rəhbərliyi ilə fəlsəfə doktoru adını qazanıb. Hazırda şöbə mü-diridir və Aşıqlar Birliyinin sədridir".

Yazımızın əvvəlində qeyd elədik ki, Məhərrəm müəllim çox duzlu, yumurlu adamdır. Həmişə də dostları ilə görüşəndə bu duzlu, şirin yumura onları "qonaq" eləyir. Mən də belə "qonaqlıq"ları çox görmüşəm. Bir dəfə danışıq ki, yayda babımla yaylağa istirahət getmişdik. Gördüm ki, babam nəmənim xatrinə tez-tez deyir. Yazıq nəmənim də bütün günü samovarda çay qaynadırdı, biş-düş eləyirdi və bizim əziyyətimizi çəkirdi. Hiss etdim ki, babam nəməni çox incidir, dedim baba, bir də nəmənim xatrinə dəyən, yaylağa gəlməyəcəm. Bu sözlərdən sonra nəmənim xatrinə dəy-mədi, qəlbinə toxunmadı. Və mən də hər dəfə yayda babımla qoşulub yaylağa gedərdim...

Mənim tələbə dostum və qardaşım Məhərrəm Qasım, Allah sanın ürəyinə görə mükafatını versin! Sənin çox gözəl ailən, balaların və nəvələrin var. Bəlkə də belə gözəl ailəni Allah-Taala hər adama qismət eləmir. Amma sənin ürəyinə görə, qəlbinə və Allah sevginə görə qurban olduğum bu "mükafatı" sənə bəxş edib. Mən sənə nə arzulayım? Hər şeyə nail olmasan. Birçə onu arzulayıram ki, indən sonra yaşadığın ömrü ağrısız, acısız, sıxıntısız öz balalarınla, ailənlə, nəvələrlə arxada qoyasan. Çünki sənin arxada qoyduğun hər bir gün, hər bir ay, hər bir il ömrünə qızıllarla yazılıb. Bax, bunu da Allah-Taala hər adama qismət eləmir ha!..

